

De portretten van Hermanus Drost en zijn vrouw

geschilderd door Jan Ekels de Jonge

Enige jaren geleden heeft C. J. de Bruyn Kops in dit Bulletin¹ aan het tot dan toe bekende werk van Jan Ekels de Jonge het portret van diens collega-schilder Egbert van Driest kunnen toevoegen. Daarbij betreunde de schrijver het, dat van de portretten, die Ekels in latere tijd heeft geschilderd, zo weinig voorbeelden bewaard zijn gebleven. Behalve de gravure naar zijn portret van Isaac van Goudoever kennen wij alleen nog dat van een hoofdofficier van de Amsterdamse burgerwacht, ten voeten uit geschilderd in 1787². Maar hierin komt het portretelement door het genre-achtige van het geheel wel een beetje in de verdrukking. Men kan het bovendien niet zeer geslaagd noemen in zijn poging een soort statieportret te geven. De stijve figuur in een nog al geforceerde houding doet wat ridicuul aan. Knoef noemde het stuk zelfs 'ongenieetbaar'³. Kennelijk lag Ekels het militair-heroïsche niet.

Veel portretten heeft hij overigens niet gemaakt. Van Eynden en Van der Willigen constateren: *Ook heeft hij in later tijd eenige fraaije en welgelijkende Portretten geschilderd.* De Algemeene Konsten Letterbode daarentegen spreekt in een korte necrologie bij Ekels overlijden ver *verscheidene uitmuntende portraiten*⁴, wat echter ook nog niet op een groot aantal wijst.

Des te meer was het voor mij een verrassing in de zomer van 1972 twee tot nu toe onbekende portretten van deze kunstenaar in particulier bezit aan te treffen, op het eerste gezicht in de genre-achtige trant – maar in dit geval toch wel duidelijk portretten – van Ekels rijpe periode, vertegenwoordigd o.a. door schilderijen als *De reuk*, mij alleen uit een reproductie bekend, en *De wijn-*

proevers in de Leidse Lakenhal, beide van 1791. In de thans gevonden stukken kon hij, in tegenstelling met zijn iets grotere officiersportret, waarmee zij overigens qua stijl en peinture de meeste overeenkomst vertonen, zijn modellen een lossere houding geven, zonder enige gewichtigheid, waarbij toch aan een zekere voornaamheid niet tekort werd gedaan.

Het zijn de hierbij afgebeelde portretten van de koopman Hermanus Drost (1745–1835) en zijn tweede vrouw Wilhelmina Spanceerder (1763–1816).

Afb. 1. Jan Ekels de Jonge. Een hoofdofficier van de Amsterdamse Burgerwacht, 1787. Historisch Museum Amsterdam.

Afb. 2. Jan Ekels de Jonge. Wilhelmina Spanceerder (1763-1816), echtgenote van Hermanus Drost. 1792. Particulier bezit.

Afb. 3. Jan Ekels de Jonge. Hermanus Drost (1745-1835). 1789. Particulier bezit.

Beide zijn olieverfschilderijen op doek; de maten zijn resp. $57,8 \times 47,4$ cm en $57,9 \times 47$ cm.

Wie was Hermanus Drost? Op de aard van zijn koopmanschap wijzen de attributen, die als een luchtige decoratie in grijsbruin zijn aangebracht boven de lambrizing op de gesloten achterwand van het vertrek waarin hij naast een tafel zit, op soortgelijke wijze als de attributen in het portret van de hoofdofficier. Men ziet in deze decoratie, meer aangeduid dan afgebeeld, een ton, gedeeltelijk schuil gaande achter een moeilijk te definiëren soort pakket waarop de letters B en D zijn te onderscheiden, en daarachter diagonaalsgewijs gegroepeerd een anker, een drietand en een roeispaan; daarboven, eveneens diagonaalsgewijs, een mercuriusstaf en zeven in het midden samengebonden pijlen, het geheel bekroond door een mercuriuskop tussen guirlanden, zoals die ook in zijn genrestukken van die tijd zijn te vinden. Dit alles is heel vlak en onnadrukkelijk gehouden. Het portret van Hermanus Drost is onder de zitting van de linkerstoel gemerkt *J. Ekels F A° 1789*, dat van zijn vrouw links boven *J. Ekels F A° 1792*. Daarin zal de *F* (achter de naam en niet voor het jaartal) eerder een afkorting zijn van *Filius* dan van *Fecit*.

Enkele biografische bijzonderheden mogen hier volgen. Zij kunnen tevens de attributen verklaren. Hermanus Drost werd te Vianen geboren en aldaar gedoopt op 28 februari 1745⁵. Op jeugdige leeftijd verliet hij de ouderlijke woning. In Amsterdam trouwde hij, twintig jaar oud, met de even oude Anna Geertruy Buedingh⁶. Hij werd er poorter op 27 augustus 1766. Samen met zijn jongste broer Jacobus (1754–1823) dreef hij een tijd later – Jacobus werd op 28 november 1781 als poorter ingeschreven – onder de firmanaam Buedingh en Drost een handel in boter en vlees, voornamelijk gezouten vlees voor de proviandering van zeeschepen, en onder de naam H. en J. Drost een houthandel, het meest ten behoeve van de scheepsbouw en wat daarmee verband hield⁷. Na de dood van zijn vrouw, in 1785, hertrouwde hij op 16 januari 1791 met Wilhelma Spanceerder, weduwe van Meijnhard Steenhouwer⁸. In die tijd was hij gevestigd op de Buitenkant nr. 28. In 1808

kocht hij het pand Buitenkant nr. 24 (thans Prins Hendrikkade nr. 131), eens het woonhuis van Michiel Adriaansz. de Ruyter. Daar heeft hij tot zijn dood, op bijna negentigjarige leeftijd, gewoond. De houthandel had hij toen al overgedaan aan zijn sinds 1805 als boekhouder bij hem werkzame neef (oomzegger) Arent Drost, de vader van de schrijver Aarnout Drost (1810–1834)⁹.

De letters B en D op het mansportret zullen nu duidelijk zijn. Maar behalve de initialen van de firma Buedingh en Drost zou men er ook een herinnering aan zijn eerste huwelijk in kunnen zien. De vleeshandel wordt aangeduid door het 'pakket', waarin het gezouten vlees werd vervoerd, die in boter door het vat. De overige attributen van handel en scheepvaart behoeven nauwelijks verklaring. De pijlenbundel zal moeten aangeven dat zijn handelsrelaties zich uitstrekten tot alle zeven provincies.

Het geheel lijkt typerend voor een periode van rationalisme en democratische tendenzen, waarin met de toenemende betekenis van een welgestelde burgerij, niet behorende tot het regentenpatriciaat, nieuwe zinnebeeldige voorstellingen voor persoonlijk gebruik de oude wapenborden moesten vervangen. Dit verhinderde Drost overigens niet in latere jaren – de tijd van de Restauratie – toch nog een wapen te voeren¹⁰.

In 1786 werd hij 'beschouwend' lid van de progressieve Maatschappij Felix Meritis¹¹. Hij nam in datzelfde jaar met drie obligaties à *f* 100 deel in een lening ten behoeve van het nieuwe gebouw van deze instelling, dat kort daarop onder architectuur van Jacob Otten Huslij aan de Keizersgracht verrees¹². In dit milieu kan hij de veertien jaar jongere Ekels hebben leren kennen, die in 1784 als werkend lid was ingeschreven¹³.

Drost was niet alleen koopman, hij was ook – men zou het uit het bovenstaande reeds kunnen vermoeden – politiek geëngageerd. Alleen uit het feit, dat hij een gematigd Patriot was, is verklaarbaar, dat hij, na het periodieke aftreden in 1796 van de helft der bij het begin van de omwenteling benoemde raadsleden, een der zestig leden werd van de Amsterdamse gemeenteraad, die in het voorafgaande jaar voor de eerste maal op demo-

cratische wijze was gekozen. Hij maakte daarvan deel uit van 12 april 1796 tot 19 januari 1798 en van 12 maart 1803 tot 20 januari 1808. In verschillende raadscommissies had hij zitting en van 1806 tot 1808 was hij een van de toenmaals vijf wethouders van Amsterdam¹⁴.

Terugkomend op de conterfeitsels van hem en zijn vrouw mag men vaststellen, dat Ekels biografen bij de vermelding van *eenige fraaije en welgelijkende portretten* zowel het oog moeten hebben gehad op de ten voeten uit geschilderde als op die ten halve lijve (de portretten van Van Goudoever en Van Drielst). De eerstgenoemde zijn koeler van kleur en verfijnder van peinture dan het genrestuk in de Lakenhal. Het is begrijpelijk, dat Van Eynden en Van der Willigen ze, in vergelijking met het laatste, *wat koud van toon* gevonden. Ook kan men constateren, dat de koppen wat minder plastisch zijn behandeld dan die van Van Drielst.

Afgezien van de bij Ekels gebruikelijke kleurige tapijten zijn de overheersende kleuren blauw (de kleding van de vrouw en de gordijnen), olijfgroen (de tafelkleden), grijs met even een speling van het licht (de achterwanden) en bruin (de lambriering). Hier en daar treft een fellere kleurnoot, zoals in de zalmrode bekleding van de stoelen, het rode staafje zegellak bij het zeer minutieus geschilderde inktstel en, heel subtiel, de dunne rode strepen tussen de iets bredere groene op het witte vest. Bijna onzichtbaar zijn de rode en blauwe stippen op de bewerkte ivoren waaerschacht van de vrouw. Bijzonder fraai moeten de nuanceringen worden genoemd van het zwart in het costuum van de man. Voorts treft de al evenzeer minutieuze wijze van schilderen van de kanten halsdoek en de juwelen van de vrouw, die van het kantwerk in jabot en lubben in het mansportret. Het valt op, dat de stoelen in het eerstgenoemde stuk van dezelfde toenmaals ouderwetse stijl zijn als die in de genrestukken en het portret van Van Drielst, maar dat die in het drie jaar eerder geschilderde portret van Drost, evenals die in de kamer van de hoofdofficier, Louis-XVI-stoelen zijn.

Tenslotte, de kop van de man overtuigt, o.a. in

zijn heel karakteristieke manier van kijken, meer dan die van de vrouw, waarvan de kleurvlekjes in het incarnaat niet helemaal tot een plastische eenheid zijn geworden.

Met deze enkele opmerkingen wil ik volstaan. Vastgesteld mag worden, dat Ekels met deze stukken de naam, die hij als begaafd portretschilder bij zijn tijdgenoten had, ook voor ons gevoel zeker verdient. Niet alleen getuigen ze van een groot vakmanschap, maar ook, ondanks de uiterst zorgvuldige en precieze wijze van schilderen, van een eigen, zeer beheerste en bepaald niet 'kleine' stijl.

Noten

¹ Bulletin van het Rijksmuseum 16 (1968), blz. 57-66.

² Gem. Musea Amsterdam, inv. no. B2804, olieverf op doek, 65 x 53 cm. Voor deze opgave ben ik dank verschuldigd aan de directeur van het Historisch Museum, Amsterdam.

³ J. Knoef, *Tusschen Rococo en Romantiek*, 's-Gravenhage, 1943, blz. 25.

⁴ R. van Eynden en A. van der Willigen, *Gesch. der vaderlandsche schilderkunst*, II, Haarlem, 1817, blz. 432, noot 2. Het tweede citaat bij Knoef, a.w., blz. 23.

⁵ Alg. Rijksarchief, 's-Gravenhage, Coll. doopboeken, etc., Vianen 2, blz. 238.

⁶ Gem. Archiefdienst, Amsterdam (in het vervolg afgekort tot G.A.D.A.), D.T. & B., nr. 610 fol. 198.

⁷ In het Naamregister van alle de kooplieden (. . .) der stad Amsterdam, 1767, wordt de firma Buedingh en Drost voor het eerst vermeld, in de Naamlijst voor 1809 en volgende jaren bovendien de firma H. en J. Drost 'in hout', die toen echter blijkens een acte van compagnieschap (G.A.D.A., Not. archief, 18895, nr. 337, 1 november 1808) in feite al vele jaren bestond.

⁸ Overlijden A. G. Buedingh: G.A.D.A., D.T. & B., nr. 1089 fol. 23; huwelijk Wilhelma Spanceerder: *ibid.*, nr. 635 fol. 487.

⁹ G.A.D.A., Inventaris van de boedel van wijlen Hermanus Drost, 20 maart 1835, in Not. archief, 20237, nr. 93. In zijn testament van 3 april 1829 (*ibid.*, nr. 86) heeft Drost aan zijn oudste dochter Sophia geplegeerd 'alle mijne geschilderde en getekende portretten, en gegraveerde, geschilderde en getekende wapens'. Deze portretten zijn jammer genoeg niet gespecificeerd en de namen van kunstenaars worden niet genoemd. Juist wegens deze plegering ontbreekt de vermelding der portretten in de boedelinventaris.

¹⁰ J. B. Rietstap, *Armorial général*, I, Gouda, 1884 blz. 565.

¹¹ Mededeling (op grond van Part. arch. nr. 59 Felix Meritis, nr. 34-35) van de Gemeentearchivaris van Amsterdam, aan wie ik gaarne mijn dank betuig voor de verleende hulp.

¹² De obligaties worden vermeld in de onder noot 9 genoemde boedelinventaris. Zie voorts Gedenkstuk der feestviering, 1827 (het 50-jarig bestaan van Felix Meritis), blz. 53, 54.

¹³ C. J. de Bruyn Kops, a.w., blz. 65.

¹⁴ Naamen en woonplaatsen der leden van den Raad der Gemeente te Amsterdam, 1796, en Naamen der Heeren XXXVI Raaden der Stad Amsterdam, 1804, 1805 en 1806. J. C. Breen, *De regeering van Amsterdam gedurende den Franschen tijd*, in *Jaarboek Amstelodamum*, 1914, blz. 1-130, passim (zie register).